SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Jild 3, Son 12/2
2023

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V3I12.1/2Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич –филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал:
https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Axmedov Oybek Saparbaevich
ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА СОЛИҚ-БОЖХОНА ТЕРМИНОЛОГИЯСИДА АНТОНИМИЯ ҲОДИСАСИНИНГ ЎРНИ 10-18

Нематова Мафтуна
ЛАКУНА И ТИПОЛОГИЯ ЛАКУН 19-24

Hamroyeva Shahlo Mirdjonovna, Matyakubova Noila Shakirjonovna
MOSLASHTIRISH JARAYONIDA O‘ZBEK VA INGLIZ TILIDAGI SODDA GAPLARNING SINTAKTIK TAHLILI 25-32

Jo‘rayeva Nilufar Sobirjon qizi
“SMILE” VA “TABASSUM” TUSHUNCHALARINING LINGVISTIK IFODASI (INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARI MISOLIDA) 33-38

Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna
BADIIY TARJIMA TAHLILINING NAZARIY ASOSLARI 39-43

Jumanova Shahnoza Ikromjonovna
IJTIMOIY – PSIXOLOGIK MOTIVNI ANGLATISHDA PEYZAJNING O‘RNI 44-50

Achilov Oybek Rustamovich
ILGAR SURISH VOSITALARINING BADIIY ASAR SARLAVHASIDA TASNIFLANISHI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 51-57

Axmedova Madinabonu Maxmudjonovna
XALQ NASRI JANRLARINING O’ZARO MUNOSABATLARI 58-62

Isroilova Manzura Jamolovna
FRANSUZ KOMPARATIV FRAZEOLOGIZMLARINING USLUBIY XUSUSIYATLARI 63-68

Кенжабоев Шокир Абдулхалимович
ОСОБОЕ МЕСТО В ИЗУЧЕНИИ И РАЗВИТИИ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ШКОЛАХ УЗБЕКИСТАНА 69-74

Fayziyev Bahodir Baxshullayevich
J. K. ROULINGNING “GARRI POTTER VA AFSONAVIY TOSH” ASARIDAGI TO‘QIMA NOMLAR VA REALIYALAR HAMDA ULARNING RUS VA O‘ZBEK TILLARIGA TARJIMASI 75-79

Mamatqulova Shoxsanam Isroil qizi
OLAMNING O‘ZBEK LISONIY TASVIRIDA “FIDOIYLIK” KATEGORIYASI 80-84

Тухтаева Фарида Исматуллаевна
ИССЛЕДОВАНИЕ СТЕРЕОТИПОВ РОМАНАХ ПЕРЛ БАК 85-90

Radjabova Dildora Raximovna
PIRIMQUL QODIROVNING "YULDUZLI TUNLAR" ASARI INGLIZCHA TARJIMASIDA BOBUR PSIXOLOGIYASI 91-96

Mansurova Shohista Ismailovna
BADIIY TARJIMANING MAQSADI, VAZIFALARI VA TARJIMA METODLARI 97-102

Ermatov Ixtiyor
SIRDARYO VILOYATI TOPONIMLARI 103-108

Axmedjanova Farida Djavairovna
GRAMMAR INSTRUCTION IN COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING 109-114

Saitov Suxrob Djumaydillayevich
ARTISTIC INTERPRETATION AND RESOLUTION OF HUMAN
TRAGEDIES IN THE STORY 115-119

Тўрабоева Ҳакима Усмонжон қизи
ФИРДАВСИЙ ДАҲОСИГА МЕҲР 120-124

Toshpoʻlatova Xusniya Mamayusub qizi, Normamatov Farrux Komiljon oʻgʻli
INGLIZ REKLAMA SHIORLARI TARJIMASI JARAYONIDA
SHAKL VA MA'NO MUVOFIQLIGI 125-129

Абдуманнонов Хожиакбар Акмалжон угли
ОСВЕЩЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИИ В СВЕТЕ НАУЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (краткий обзор на примере учебных пособий и словарей узбекского языка)..130-136

Абдуллаева Раъно Хикматовна
РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА «ДРУГ/ДРУЖБА» В РУССКОЙ И УЗБЕКСКОЙ
ПОСЛОВИЧНОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА 137-144

Hamidova Sayyora Nurmatovna
TILSHUNOSLIKNI MENTALINGVISTIK BOSQICHIDA KOGNITIV TADQIQOTLAR...............145-151

Rustamova Dilrabohon
ATAMALAR LUGʻATINING UMUMIY VA FARQLI TOMONLARI 152-157

Khazratqulova Ozoda Abduganiyevna
EXPRESSION OF THE CONCEPT OF FORGIVENESS IN LEXICOGRAPHIC SOURCES AND ARTISTIC LITERATURE 158-162

Farmonov Nurbek Pulatovich
WEB OF SCIENCE MA'LUMOTLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH 163-169

Xojiyeva Oynisa Shabonovna
ALISHER NAVOIY ASARLARIDA TURKIY XALQLAR MAQOLLARINING AKS ETISHI 170-176

Norqobilov Sanjar Rahmat ugli
COMPARING COMPUTATIONAL LINGUISTICS APPROACHES ACROSS LANGUAGES 177-182

Mamarasulova Iroda Jumanovna, Xojimetov Sa'dulla Jumanazarovich
ANGLIYA UYG'ONISH DAVRI ADABIYOTI 183-190

Xoʻjamqulov Anvar Jozilovich
OMON MUXTOR ROMANLARIDA POETIK USLUB QIRRALARI..191-196

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Аманиязова Света Байниязовна
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ
И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОРГАНОВ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ В
РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 197-203

Мирзаабдуллаева Матлуба Рустамовна
СУВДАН ФОЙДАЛАНУВЧИ ВА СУВ ИСТЕЪМОЛЧИСИ ТУШУНЧАЛАРИНИНГ ҲУҚУҚИЙ
АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР..204-209

Toshkanov Nurbek Bahriddinovich
BILIMLAR IQTISODIYOTI VA INTELLEKTUAL MULK: TIJORATLASHTIRISHNING BA'ZI
HUQUQIY JIHATLARI VA MUAMMOLARI 210-216

Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li
ATOM ENERGIYASINI JOYLASHTIRISHNING XALQARO EKOLOGIK TALABLARI 217-223

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna
OLIY TA'LIM MUASSALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI 224-228

Sadullayeva Shahlo Azimbayevna, Parmankulov Farxodjon Nurali o'g'li
TYUTORLAR ISH JARAYONIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISH METODIKASI 229-233

Pirimova Nargiza Adilovna
SPORT-TAYYORGARLIK MASHG'ULOTLARIDA BALANDLIKKA SAKROVCHI QIZLARNING O'QUV-MASHG'ULOT JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH 234-239

Tangirqulov Elmurod Aliyarovich
BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA ATROF-MUHITNI ASRASH ORQALI EKOLOGIK TARBIYA BERISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA "YASHIL MAKON" MODULLARI 240-244

Xayrov Rasim Zolimxon o'g'li
BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING KASBIY-METODIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI 245-258

Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi
ZAMONAVIY TA'LIM MUHITIDA INGLIZ TILI DARSLARIDA STEAM TA'LIM TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI: STEAM KOMPETENSIYALAR TUSHUNCHASI 259-265

Valieva Xolida
AJDODLAR MEROSI - INSONIYAT BOYLIGI 266-271

Djumayeva Dildora Isroilovna
BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI 272-277

Davlatova Nilufar Vosiljonovna
TA'LIM-ISHLAB CHIQARISH INTEGRATSIYASINI KUCHAYTIRISHDA ZAMONAVIY TA'LIMNING O'RNI VA MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI 278-285

Mamaraimova Zebo Shafoatovna
YUQORI SINF O'QUVCHILARINI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK TAMOYILLARI 286-290

Turayev Yolqin Sherzod o'g'li
KATTA MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLALARDA DALILIY ASOSLASH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI 291-295

Abdurasulova Shoira Kushakovna
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLILIGINI INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH 296-305

Sottarov Abduvali Umirqulovich
UMUMIY FIZIKA KURSINI O'QITISHDA NANOTEXNOLOGIYA FAN VA TEXNIKA SOHASI SIFATIDA 306-310

Xushnazarova Ma'mura Nodirovna
VOLONTYORLIK FAOLIYATINIG IJTIMOIY-PEDAGOGIK MUAMMOLARI 311-315

Xushvaqtov Umar Norqobilovich
AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB O'QUVCHILARDA IMPERATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETENSIYANING RO'LI 316-320

Alimqulova Ra'noxon Gulmirzayevna
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARIDA NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR 321-326

No'monxonova Muattarxon Nosirxon qizi
BO'LAJAK TILSHUNOSLARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARKOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI 327-331

Xalikov Faroxidin
TA'LIM TIZIMIDA TESTOLOGIYADAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI 332-339

Abduvaxidov Xusan Abdukulovich
OLIY TA'LIM TALABALARIDA INNOVATSION YONDASHUV ORQALI KOMPETENTSIYALARINI SHAKLLANTIRISH 340-345

Якубова Нафиса Одилжановна
ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУССАСАЛАРИДА ЧИЗМАЧИЛИК ДАРСЛАРИДА ТАЛАБАЛАРНИ ИЖОДИЙ-КРЕАТИВ ФИКРЛАШГА ЎРГАТИШ МЕТОДИКАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 346-354

Karimov Qayum Mamashayevich
TALABALARNI KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINING GRAFIK IMKONIYATIDAN FOYDALANISH BO'YICHA BILIMINI OSHIRISH 355-360

Yusupova Shoxista Alimjanovna
TO'GARAK MASHG'ULOTLARI ORQALI TASVIRIY SAN'AT FANIGA ASOSLANGAN XOLDA O'QUVCHILAR IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 361-371

Касимов Ойбек Омилович
СПОРТДА АХЛОҚИЙ ҚОИДАЛАР ВА "FAIR PLAY" НОРМАЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ...372-378

Abduraxmonov Akbar Abduxamidovich
MILLIYLIK VA UMUMINSONIYLIK TAMOYILLARI UYG'UNLASHUVINING NAZARIY-METODOLOGIK JIHATLARI 379-386

Фазлиддинов Шухрат Фахриддинович
ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КАТЕГОРИИ РОДА ГЛАГОЛА В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ..............................387-394

Jurayev Bobomurod Ramazonali o'g'li
TALABALARNING JISMONIY FAOLLIGINI OSHIRISH VA RIVOJLANTIRISH JARAYONINING SAMARADORLIK DARAJASI 395-400

Eshbekova Gulabahor Zafarboyevna
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI 401-406

Khidirova Malakhat Qazakhovna
ORGANIZATION AND EVALUATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS BASED ON EUTAGOGICAL APPROACHES 407-413

Fayzullayeva Madina Abdumo'min qizi, Xolbo'tayeva Moxinur Temurboy qizi
MENEJMENT SOHASINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH 414-420

Achilov Nuriddin Abdugafforovich
AL-HAKIM AT-TERMIZIY TA'LIMOTINING ILMIY TADQIQI 421-426

Norinov Muxammadyunus Usibjonovich
JAMIYAT TARAQQIYOTIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI 427-432

Begimqulov Zarif Axmadovich
JISMONIY TARBIYA YO'RIQCHISINING IJTIMOIY-MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MALAKA OSHIRISH JARAYONINING AHAMIYATI 433-438

Izbosarova Zuxro Anatoliy qizi
BO'LAJAK BOShLANG'ICh SINF O'QITUVChILARINING KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISh SAMARADORLIGI 439-443

Jumayev Sirojiddin Zafarovich
MOLEKULYAR BIOLOGIYADAN OQSILLARNING AMINOKISLOTA TARKIBI VA AMINOKISLOTALARNING TASNIFI MAVZUSINI O'QITISHDA MASALA VA MASHQLARDAN FOYDALANISH 444-449

Pulatova Muxabbat Egamberdiyevna
BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARIDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI 450-457

Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich
BOSHLANG`ICH SINF O'QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH 458-463

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -№ 12/2 (3)-2023.
ISSN: 2181-1342 (Online)
https://scienceproblems.uz

13.00.00-Педагогика фанлари

Izbosarova Zuxro Anatoliy qizi
Termiz davlat universiteti tayanch doktoranti
Tel: 95 050 87 88

BOʻLAJAK BOShLANGʻICh SINF OʻQITUVChILARINING KOMMUNIKATIV KOʻNIKMALARINI RIVOJLANTIRISh SAMARADORLIGI

Annotatsiya. Barchamizga maʼlumki, respublikamizda zamonaviy oliy taʼlim ham murakkab islohotlar jarayonini boshidan kechirmoqda. Bu taʼlim mazmunini takomillashtirish, tashkiliy tuzilmalarni optimallashtirish, taʼlim sohasi mutaxassislarini tayyorlashga qoʻyilayotgan bugungi kunning sezilarli darajada ortib borayotgan talablariga javob beradigan taʼlim-tarbiya ishlarining eng samarali shakl va usullarini doimiy izlashda namoyon boʻlmoqda. Mazkur maqolada mazkur jihatlar haqida soʻz borib, bugungi kunning dolzarb mavzularidan biri, yaʼni boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarda kommunikativ qobiliyatlarini shakllantirish jihatlari hamda samaradorligi masalalariga qaratilgan. Boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarning kasbiy xususiyatlari, kasbiy tayyorgarlik jarayoni, pedagogik qobiliyatlar muammosiga asoslanib yoritilgan.

Kalit soʻzlar: Qobiliyat, komumunikativ va pedagogik qobiliyatlar, trening, muloqot, nutq, fikr.

Izbosarova Zukhro Anatoly kizi
Doctoral student of Termiz State University

EFFECTIVENESS OF DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS OF FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS

Annotation. As we all know, modern higher education in our republic is undergoing complex reforms. This is manifested in the constant search for the most effective forms and methods of educational work that meet the significantly increased requirements of today's training of specialists in the field of education, improving the content of education, optimizing organizational structures. This article talks about these aspects and focuses on one of today's topical topics, that is, the aspects and effectiveness of the formation of communicative abilities of future elementary school teachers. The future primary class is covered based on the problem of professional characteristics of teachers, the process of professional training, pedagogical skills.

Key words: Ability, communicative and pedagogical skills, training, communication, speech, thought.

Избосарова Зухро Анатольевна
Докторант Термезского
государственного университета

ЭФФЕКТИВНОСТЬ РАЗВИТИЯ КОММУНИКАТSIОННЫХ НАВЫКОВ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация. Как мы все знаем, современное высшее образование в нашей республике претерпевает сложные реформы. Это проявляется в постоянном поиске наиболее эффективных форм и методов воспитательной работы, отвечающих существенно возросшим сегодня требованиям подготовки специалистов в сфере образования, совершенствовании содержания образования, оптимизатsiи организатsiонных структур. В данной статье говорится об этих аспектах и основное внимание уделяется одной из актуальных сегодня тем, а именно аспектам и эффективности формирования коммуникативных способностей будущих учителей начальной школы. Будущий начальный класс рассматривается с учетом

проблемы профессиональных качеств учителей, процесса профессиональной подготовки, педагогического мастерства.

Ключевые слова: Способности, коммуникативно-педагогические навыки, обучение, общение, речь, мышление.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V3I12.2Y2023N67

Kirish. Prezidentimizning “2017-2021-yillarda Oʻzbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yoʻnalishi boʻyicha Harakatlar strategiyasini “Ilm, maʼrifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturi toʻgʻrisida”gi 2020-yil 2-martdagi PF-5953-son Farmonida belgilangan vazifalar ijrosini taʼminlash maqsadida kadrlar tayyorlashning mukammal tizimini shakllantirish rejalashtirilgan.

“Taʼlimning barcha bosqichlariga oid umumiy pedagogik va didaktik talab talaba (yoki oʻquvchi)ning dasturiy bilim, tasavvur va koʻnikmalari asosida mustaqil ishlash samaradorligini takomillashtirish, ilmiy fikrlashga, oʻquv faniga qiziqishga kuchaytirish, kasbiy bilimlarni chuqurlashtirish, nazariy va amaliy mashgʻulot mobaynida ularning faolligini oshirishdan iboratdir”[1].

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Bilamizki, taʼlimning asosiy vazifasi - faqatgina oʻqimishli, diplomga ega inson emas, balki oʻz-oʻzini rivojlantirish va oʻz ustida tinimsiz ishlaydigan, voqeylikni oldindan koʻra oladigan, toʻgʻri qaror qabul qilish mahoratiga ega, pedagogik kommunikativ qobiliyatli, oqil va barkamol insonni tarbiyalash muammosi qoʻyilmoqda. Shunga binoan kadrlar tayyorlash sifatini jahon talablari darajasiga yetkazish – asosiy maqsadimizdir.

Bu borada prezidentimiz Sh.Mirziyoyevning “... yuksak texnologiyalar, malakali mutaxassislar tayyorlash, ilmiy ishlanmalar yaratish, jahon axborot texnologiyalari bozorida munosib oʻrin egallash masalasiga ustuvor vazifa sifatida qarashimiz zarur”, -degan fikrlarini aytib oʻtish joizdir[2].

Bu borada, xorij, rus va oʻzbekistonlik psixolog olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar zamonaviy oʻqituvchilar uchun eng zarur hislatlarni aniqlab olish imkoniyatini beradi. M.Davletshin, M.Kaplanova, S.Jalilova, A.Jabborov, R.Gaynutdinov va boshqalar tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqot ishlarida ham oʻqituvchilik kasbi – axloqiy xarakterga ega boʻlgan insonparvar kasblardan biri ekanligi aytiladi. Ularning fikricha, oʻquvchilarga insoniy munosabatda boʻlish oʻqituvchi faoliyatining asosiy tamoyili hisoblanadi. Qobiliyatni tadqiq etgan psixolog olim V.A.Kan-Kalik shunday deydi: “...pedagoglik ishi oʻz tuzilishida ikki yuzdan ortiq tuzilma boʻlib, muloqot uning eng murakkab tomonlaridan biridir”[3].

Tahlil va natijalar. Ushbu yondashuvlar asosida boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarini tayyorlash kutilgan samarani berishi shubhasizdir. Ayni paytda, har bir oʻqituvchi faoliyati davomida oʻzining kasbiy qiyofasini takomillashtirib borishini unutib boʻlmaydi.

Endi esa asosiy fikrimiz, yaʼni boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarining kommunikativ koʻnikmalarini rivojlantirish masalasiga qaratsak. Barchamizga maʼlumki, “***Kommunikativ***” soʻzi esa fransuzcha kommuna (***commune***) (jamoa) soʻzidan kelib chiqqan boʻlib, maʼnosi birlikda muloqot qilish yoki muloqotda birlashishni anglatadi. *Kommunikativ qobiliyat* – bu pedagogik oʻzaro harakat sohasida maxsus koʻrinishga ega boʻlgan muloqotga qobiliyatlilik hamdir.

Psixologik adabiyotlarda kommunikativ qobiliyatlarning bir qancha turlari ajratib koʻrsatiladi:

1) insonning insonni tushuna olishi (insonni shaxs sifatida, uning alohida jihatlarini, motiv va ehtiyojlarini baholash, tashqi xulq-atvorini ichki olami bilan bogʻliqlikda koʻrib chiqish, yuz, qoʻl, gavda harakatlarini "oʻqish" koʻnikmasi).

2) insonni oʻz-oʻzini anglay olishi (oʻz bilimi, qobiliyati, oʻz xarakteri va boshqa qirralarini baholash, inson boshqalar tomonidan qay tarzda qabul qilinishi va atrofdagilar koʻzi bilan baholash);

3) muloqot vaziyatini toʻgʻri baholay olish koʻnikmasi (mavjud vaziyatni sezish, uning namoyon boʻlish belgilari haqida koʻproq axborotlarni ajarata olish, ularga eʼtiborni qaratish, yuzaga kelayotgan vaziyatning ijtimoiy va psixologik mohiyatini toʻgʻri idrok etish va baholash)[4].

Fikrimizcha esa, kommunikativlik – muloqot qila olishlik, oʻzgalar bilan muloqotga kirishuvchanlik qobiliyatidir. Bu qobiliyat oʻqituvchining oʻz fikrini aniq va tushunarli tarzda jamoaga yetkazib berishida ahamiyatli hisoblansa, oʻquvchilarida ham kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish: oʻzgalarni tushuna olish, oʻz-oʻzini anglash, vaziyatni toʻgʻri baholash koʻnikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Demak, boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarining kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish usullarini tavsiflaymiz.

Yuqoridagi fikrlarni davom ettirgan holda aytish mumkinki, pedagogning muhim mahoratlaridan yana biri - oʻquvchilar bilan uzoq va samarali taʼsir oʻtkazishni tashkil etishidir. Odatda boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarining shakllanib borayotgan pedagogik muloqot chogʻida namoyon boʻladigan *kommunikativ qobiliyati* - bu oʻquvchilar taʼlim va tarbiyasi bilan bogʻliq ravishda namoyon boʻluvchi muomala qobiliyatidir. Yuqoridagilardan kelib chiqib, biz quyidagi xulosalarga keldik:

Birinchidan, oʻquvchilarining kommunikativ qobiliyatlari hamisha namoyon va zarur boʻlmaydi.

Ikkinchidan, oʻquvchilarining egallashi lozim boʻlgan kommunikativ malaka va koʻnikmalari tevarak-atrofdagilar uchun muhim ahamiyatga ega emas. Jumladan, oʻquvchilarining muloqot jarayonida toʻgʻri baholashi, toʻgʻri qabul qilishi, oʻz-oʻzini anglashi, oʻz-oʻziga nisbatan talabchan boʻlishi joiz[5].

Demak, boshlangʻich sinf oʻquvchilari eng avvalo oʻquv-tarbiya jarayonida oʻzining kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga eʼtibor berishligi, koʻproq kitoblar mutolaa qilish oʻrtoqlari bilan doʻstona muloqotda boʻlishi lozim boʻladi.

Amalga oshirilgan kuzatuvlarimiz natijasida boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilariining kommunikativ koʻnikmalari quyidagi mezonlar yordamida rivojlantirilishi aniqlandi:

- bolalar bilan hamkorlik aloqalarini oʻrnatish;
- taʼlim oluvchilarga koʻmaklashish, gʻamxoʻrlik qilish, qoʻllab-quvvatlash va hamdardlik koʻrsatish;
- oʻquvchining shaxsini soʻzsiz qabul qilish va uning individualligini tushunish;
- pedagogik oʻzaro munosabatlarning axloqiy meʼyorlariga rioya qilish;
- pedagogik muloqot haqidagi bilimlar hajmi va ularni egallashning mustahkamligi;
- bilimlarni qoʻllashda moslashuvchanlik;

- men konsepsiyasiga muvofiq kommunikativ harakatlarni amalga oshish;
- kommunikativ harakatlardan foydalanishda moslashuvchanlik;
- oʻz-oʻzini nazorat qilish va oʻz kommunikativ harakatlari orqali oʻz-oʻzini baholash.

Shuningdek, kuzatuvlarimiz natijalari boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarida nazorat va guruhlarda ham kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning boshlangʻich darajasi oʻrtacha va past darajada ekanligini koʻrsatdi. Bu esa oʻqituvchining samarali pedagogik faoliyati uchun yetarli emas, albatta.

Uzoq yillar olib borilgan oʻrganishlar olib brogan olimlar fikricha, **kommunikativ qobiliyat** - bu barcha uchun toʻgʻri yoʻl topa bilishga, ular bilan oʻzaro aloqa bogʻlashga pedagogik taktning mavjudligiga qaratilgan qobiliyatdir.

Odatda mahorat darsliklarda keltirilganidek, pedagogning kommunikativ qobiliyati bilan bogʻlaydilar. Mahorat yana sheriklar bilan uzoq va samarali taʼsir oʻtkazishni tashkil etishdir[6].

Respublikamizda zamonaviy oliy taʼlim ham murakkab islohotlar jarayonini boshidan kechirmoqda. Demak, shaxs tarbiya maskanida oʻzining kommunikativ qobiliyatlarini rivolantirishga eʼtibor berishligi, oʻzaro fikr almashishlari, koʻproq kitoblar oʻqishlari lozim. Bu taʼlim mazmunini takomillashtirish, tashkiliy tuzilmalarni optimallashtirish, taʼlim sohasi mutaxassislarini tayyorlashga qoʻyilayotgan bugungi kunning sezilarli darajada ortib borayotgan talablariga javob beradigan taʼlim-tarbiya ishlarining eng samarali shakl va usullarini doimiy izlashda namoyon boʻlmoqda.

Ushbu mulohazalardan koʻrinib turibdiki, boshlangʻich sinf oʻquvchilarini tayyorlash kutilgan samarani berishi shubhasizdir. Ayni paytda, har bir oʻqituvchi faoliyati davomida oʻzining kasbiy qiyofasini takomillashtirib borishini unutib boʻlmaydi. boshlangʻich sinf oʻquvchilarini tayyorlash - kommunikativ qobiliyatlarini shakllanishi, ularda majburiyat va javobgarlik hissining tarkib topishi ayon hamda bilimlarni egallash yoki kasbiy kamoloti uchun hech narsa toʻsiq boʻla olmasligini aytib o`tish joiz.

Xulosa. Xulosa sifatida quyidagilarni keltiramiz:

1. Insonning insonni tushuna olishi - bu maqsad va vazifalarning hal etilishi oʻqituvchilar oʻzining kommunikativ qobiliyatlarini shakllantiribgina qolmasdan, kelajakni aniq koʻra olishga oʻrgatadi[7].

2. Har-bir oʻqituvchi muloqot vaziyatini toʻgʻri baholay olish koʻnikmasi, imkoniyati, bilimi, tajribalarini ishga solishga oʻrgatadi hamda pedagogik faoliyatga ijodiy yondashish malakalariga ega boʻlishni tarbiyalaydi.

3. Kommunikativlik – bu qobiliyat oʻqituvchining oʻz fikrini aniq va tushunarli tarzda jamoaga yetkazib berishida ahamiyatli hisoblansa, oʻquvchilarida ham kommunikativ qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

4. Boshlangʻich sinf oʻquvchilarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning boshlangʻich darajasi oʻrtacha va past darajada ekanligi bois oʻqituvchilar oʻzining kommunikativ qobiliyatlarini shakllantiribgina qolmasdan, qo`shimcha chora-tadbirlar o`zlari uchun belgilab olishlari lozim.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020-йил 6-ноябрдаги “Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида таълим-тарбия ва илм-фан соҳаларини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6108-сон фармони. Қонун ҳужжатлари маълумотлар миллий базаси, 24.10.2020 й.
2. Муслимов Н.А. Касб таълим ўқитувчисини касбий шакллантиришнинг назарий-методик асослари: пед.ф.док....дисс.–Т.: 2007, -315.б.
3. Чжай Хунюн. Методические подходый к совершенствованию подготовки будущих учителей началных классов к применению информатсионных и коммуникатсионных технологий в профессионалной деятелности дис. ...канд. Пед. наук: 13.00.08, 2018. - 175 с.
4. Галиуллина Е. Н. Методическая подготовка будущих учителей началных классов к обучению младших школников решению “открытых” задач : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02, 2006. 198 с.
5. Ш.Шарипов, Н.Муслимов, М.Исмоилова. “Касбий таълим педагогикаси”. Методик қўлланма. - Т.2005 й.
6. Ғаффаров Э. Инновация, ижтимоий инновация ва инновацион фаолият: илмий-назарий ёндашувлар. НамДУ илмий ахборотномаси. 2019 йил, 10-сон. 153-157 бетлар.
7. Азизова Г.Г. Олий таълим муассасалари профессор- ўқитувчиларининг касбий-педагогик фаолиятини такомиллаштириш 13.00.01 – “Педагогика назарияси. Педагогик таълимотлар тарихи”. Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссерт. автореферати. Самарқанд – 2019.
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўқитувчи ва мураббийлар куни муносабати билан сўзлаган Мурожаат нутқи.// “Халқ сўзи”газетаси 2020 йил 1 октябр сони.
9. Бордовская Н., Реан А. Педагогика. Учебник для ВУЗов. – СПб.: “Питер” 2001.
10. ГЭСсен С.И. Основый педагогики. –М.,1995.

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V3I12.1/2Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:
100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:
(99) 602-09-84 (telegram).